

/

Conceptexamenprogramma Turks compact Havo

Versie 2

April 2026

Verantwoording

2026 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Auteur

SLO

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: www.slo.nl

E-mail: info@slo.nl

AN 9.8055.093

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Leeswijzer	4
Meer informatie	4
2. Karakteristiek Turks compact	6
Kenmerken van de taalvakken	6
Kenmerken van de Turkse taal en cultuur	7
Turks compact als schoolvak	8
Turks compact in de schoolsoorten	8
3. Raamwerk met domeinen en subdomeinen	11
4. Eindtermen	12
Domein A Communicatie	12
Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal	12
Subdomein A2 Receptie	14
Subdomein A3 Productie en interactie	16
Domein B Taal- en cultuurbewustzijn	18
Bijlage – Begrippenlijst Turks compact	21

1. Inleiding

Voor je ligt het conceptexamenprogramma Turks compact voor het havo – **versie 2**. In 2024-2025 heeft de vakvernieuwingscommissie moderne vreemde talen – compact dit conceptexamenprogramma ontwikkeld, tegelijkertijd en in samenhang met de andere conceptexamenprogramma's Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks – compact voor havo en vwo.

In de conceptexamenprogramma's voor Arabische, Chinese, Duitse, Engelse, Franse, Italiaanse, Russische, Spaanse en Turkse taal en cultuur zijn aanpassingen gedaan op basis van het werk van de syllabuscommissie voor Engelse, Duitse, Franse en Spaanse taal en cultuur. De relevante aanpassingen zijn ook doorgevoerd in de conceptexamenprogramma's compact. Dit heeft geleid tot de versie 2 die voor je ligt.

SLO zal alle conceptexamenprogramma's beproeven in de onderwijspraktijk. De feedback die wordt opgehaald bij leerlingen, leraren en andere betrokkenen wordt gewogen en waar nodig worden de conceptexamenprogramma's aangescherpt. Daarna worden de documenten vastgesteld door het ministerie van OCW. Vanaf dat moment kunnen de definitieve examenprogramma's geïmplementeerd worden.

SLO voert in [opdracht](#) van het ministerie van OCW regie over de actualisatie van het gehele curriculum.

Leeswijzer

Dit conceptexamenprogramma begint met een karakteristiek, waarin de visie op Turkse taal en cultuur en de positie van de compacte variant in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs staat beschreven. Daarna volgt het raamwerk: een schematische weergave van de inhoud per domein of subdomein. Vervolgens volgen de eindtermen. Per eindterm is een doelzin, uitwerking ('Het gaat hierbij om') en een illustratie ('Te denken valt aan') opgenomen. De doelzin en uitwerking behoren tot het wettelijk deel; de illustratie tot het niet-wettelijke deel. Bij de eindterm staat of het om een beheersingsdoel gaat (B), een ervaringsdoel (E) of dat er sprake is van een hybride doel (H), een combinatie van beheersing en ervaring. Tot slot staat in de bijlage de begrippenlijst.

Meer informatie

Meer informatie over de inhoudelijke keuzes en de inrichting van het proces is te vinden in het addendum toelichtingsdocument moderne vreemde talen compact:

conceptexamenprogramma's Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks compact voor havo en vwo – versie 2 (Fasoglio & Smulders, 2026).
Voortbouwend op het toelichtingsdocument conceptexamenprogramma's moderne vreemde talen vakken voor vmbo, havo en vwo – versie 2.1 (Fasoglio, Groen, Leunissen & Tammenga, 2026).

Alle informatie over de totstandkoming, de opzet, werkwijze en inhoud van de conceptexamenprogramma's is te vinden op: <https://www.actualisatie-examenprogrammas.nl/moderne-vreemde-talen>.

2. Karakteristiek Turks compact

Kenmerken van de taalvakken

Onderwijs in de moderne vreemde talen (mvt) leidt leerlingen op tot taalvaardige, cultuurbewuste en taalbewuste burgers die kunnen deelnemen aan digitale en niet-digitale communicatie in meertalige en pluriculturele contexten. Het bevordert hun zelfvertrouwen, zelfredzaamheid, reflectie en creatieve vaardigheden in de communicatie in een vreemde taal. Leerlingen verbreden hun horizon en verkennen eigen kwaliteiten, voorkeuren en mogelijkheden als het gaat om taal en cultuur. Zij leren kritisch om te gaan met een diversiteit aan media en bronnen in andere talen en ze leren bewust, doelgericht en passend te communiceren. Talenonderwijs bereidt leerlingen voor op het zelfstandig verder ontwikkelen van hun taalbeheersing, ook buiten school. Het bereidt ze voor op een vervolgopleiding of beroep en op deelname aan de maatschappij. Daarmee vergroten leerlingen hun kansen in vervolgopleidingen en bij beroepskeuze.

Door kennis en vaardigheden op te doen in andere talen en culturen worden leerlingen zich bewust van hun eigen talige en culturele identiteit en leren ze omgaan met andere culturele perspectieven. Dat draagt bij aan het realiseren van burgerschapsdoelen in de internationale samenleving.

De moderne vreemde talen krijgen in een doorlopende leerlijn vorm vanuit drie invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn. Dit geldt voor zowel de taalprogramma's die vanaf de onderbouw worden aangeboden als voor de programma's die alleen in de bovenbouw worden aangeboden: de variant 'compact'.

Communicatie

Aan de hand van rijke input werken leerlingen aan hun taalvaardigheden in uiteenlopende communicatieve contexten en met verschillende media. Ze leren de taal te gebruiken om doelen te bereiken en om de communicatie te bevorderen. Daarbij zetten ze hun meertalige en pluriculturele repertoire in. Ze leren digitale technologie kritisch in te zetten om effectief te communiceren en om een taal te leren. Ze experimenteren met verschillende creatieve vormen van taal. Bij het ontwikkelen van de taalvaardigheid gebeurt dit op een manier die past bij de mogelijkheden van de leerlingen. Waar nodig wordt dit ondersteund met passende hulpmiddelen.

Taalbewustzijn

Leerlingen ontwikkelen kennis over taal als fenomeen. In de examenprogramma's van de compacte variant, die zich tot de bovenbouw beperken, ligt de focus op de relatie tussen de doeltaal en andere talen. Door meerdere moderne vreemde talen te leren, versterken leerlingen hun inzichten in taalleerprocessen. Ze leren hun hele taalrepertoire effectief in te zetten in de communicatie en bij het leren van een nieuwe taal. Er wordt gestreefd naar de ontwikkeling van een open en nieuwsgierige houding ten aanzien van taal en het leren van talen.

Cultuurbewustzijn

Door middel van gevarieerde bronnen en culturele ervaringen ontwikkelen leerlingen inzichten in de culturen van de gebieden waar de doeltaal wordt gesproken. Leerlingen zetten deze inzichten functioneel in om effectief te communiceren in pluriculturele contexten. Ze worden zich bewust van verschillende culturele perspectieven. Ze verruimen hun blik op talige en culturele diversiteit. En ze leren open en beargumenteerd te reflecteren op hun eigen culturele perspectief en dat van anderen. Leerlingen doen ervaring op met vormen van fictie. In het vwo wordt van leerlingen verwacht dat ze er betekenis en waarde aan toekennen vanuit een persoonlijk perspectief en vanuit de sociaal-culturele context.

Samenhang

Leerlingen ontwikkelen kennis en vaardigheden in een vreemde taal. Daarbij zetten ze kennis en vaardigheden in die ze opdoen bij Nederlands en andere talen. De samenhang tussen deze talen is zichtbaar in de drie vergelijkbare invalshoeken: communicatie, taalbewustzijn en cultuurbewustzijn (bij Nederlands: communicatie, taal en literatuur). Daarmee leren leerlingen talen in een samenhangend perspectief te zien. De samenhang tussen de taalvakken versterkt, verbreedt en verduurzaamt talige en culturele kennis, bewustzijn en vaardigheden van de leerlingen.

Kenmerken van de Turkse taal en cultuur

Turks behoort tot de Altaïsche taalgroep. Het is een officiële taal in Turkije, een deel van Cyprus en enkele gemeenten in Noord-Macedonië. Turks is ook in Nederland aanwezig in cultuur, entertainment, economische betrekkingen en onderwijs. Met kennis van de Turkse taal en cultuur kunnen leerlingen bijdragen aan de culturele diversiteit van de Nederlandse samenleving en internationaal actief worden in verschillende sectoren. Door de geografische ligging van Turkije en de rijke cultuur, is er veel handelscontact en toerisme tussen West-Europa en Turkije. Kennis van het Turks kan deuren openen voor stagemogelijkheden.

Het is bovendien een pre voor vervolgonopleidingen op het gebied van toerisme, internationale handel en culturele studies.

Turks compact als schoolvak

Het vak Turks compact is een verkort traject dat uitsluitend in de bovenbouw van havo en vwo wordt aangeboden. Dit vak kan binnen alle profielen alleen in het vrije deel worden opgenomen, als keuze-examenvak of als extra vak. Turks compact wordt met een schoolexamen afgesloten.

Leerlingen maken in deze variant kennis met de Turkse taal, oefenen zowel receptieve als productieve vaardigheden en verkennen talige en culturele aspecten verbonden met de Turkse taal en taalgebruikers.

Aansluiting

Leerlingen beginnen in de bovenbouw van havo en vwo met Turks compact. Ze kunnen daarbij voortborduren op de kennis en ervaringen die zij in de onderbouw hebben opgedaan met andere moderne vreemde talen. Het vak Turks compact sluit daarmee aan op de kerndoelen moderne vreemde talen. Op deze manier ontstaat samenhang met de talencurricula in de onderbouw.

Turks kan op vmbo, havo en vwo ook vanaf de onderbouw worden aangeboden. Het vak heet dan Turkse taal en cultuur en kan, afhankelijk van schoolsoort en profiel, worden gevolgd als profielvak, profielkeuzevak of in het vrije deel van alle profielen. In de bovenbouw vwo kan Turkse taal en cultuur ook de tweede moderne vreemde taal in het gemeenschappelijke deel zijn. Dit vak wordt afgesloten met een centraal examen.

Turks compact in de schoolsoorten

De vermelde niveaus van het Europees Referentiekader (ERK) betreffen minimale beheersingsniveaus die haalbaar zijn voor alle leerlingen. Leerlingen krijgen de ruimte om zich boven dit minimumniveau verder te ontwikkelen en het vak op een hoger niveau af te sluiten. Het vereiste beheersingsniveau wordt voor leesvaardigheid in het vwo aangeduid met een '+'. Een plusniveau betekent dat het beheersingsniveau wel kenmerken van het volgende niveau vertoont, maar zich nog steeds binnen de bandbreedte van het betreffende niveau bevindt.

Het overzicht van de minimaal vereiste ERK-niveaus per taalvaardigheid ziet er als volgt uit:

	Havo	Vwo
Luisteren	A2	A2
Lezen	A2	A2+
Spreken	A2	A2
Gesprekken voeren	A2	A2
Schrijven	A2	A2

Er is amper verschil gemaakt tussen de minimaal vereiste ERK-niveaus voor havo en voor vwo. Van vwo-leerlingen wordt wel verwacht dat hun taalbeheersing verder binnen de niveau-bandbreedte is dan die van havo-leerlingen.

Havo

Leerlingen werken aan mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden en ontwikkelen hun beheersing van het Turks tot minimaal A2. De minimale eisen voor de beheersing van de productieve vaardigheden blijven laag in de bandbreedte van dit niveau. Ze worden uitgedaagd om Turks te gebruiken in de communicatie. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn concreet, vertrouwd en alledaags; ze zijn toepasbaar in de directe leefomgeving van de leerlingen en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's.

Leerlingen verkennen cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Ze leren over het fenomeen taal en vergelijken Turks met andere talen. Ze versterken hun inzicht in taalleerprocessen bij het leren van de doeltaal. Leerlingen maken kennis met een breed scala aan mondelinge en schriftelijke bronnen, waaronder fictie, waar nodig met behulp van vertaling, hertaling of ondertiteling. Ze doen onderzoek naar een talig en/of cultuurgebonden onderwerp dat hen interesseert.

Vwo

Leerlingen ontwikkelen hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden tot minimaal A2. Voor leesvaardigheid geldt A2+. Ze worden uitgedaagd om Turks te gebruiken in de communicatie. Onderwerpen en communicatieve contexten zijn concreet en vertrouwd en sluiten waar mogelijk aan bij vervolgopleidingen en beroepsperspectief. Ze stimuleren ook reflectie op maatschappelijke en culturele thema's.

Leerlingen verkennen cultuurgebonden aspecten in bronnen en communicatieve contexten. Ze leren over het fenomeen taal en vergelijken Turks met andere talen. Ze versterken hun inzicht in taalleerprocessen bij het leren van de

doeltaal. Leerlingen maken kennis met een breed scala aan mondelinge en schriftelijke bronnen, waaronder fictie, waar nodig met behulp van vertaling, hertaling of ondertiteling. Ze krijgen inzicht in inhoud van fictie en de culturele context waarin deze is ontstaan. Ze leggen daarbij verbanden met hun eigen leefwereld en ervaringen en verkennen hun inhoudelijke en esthetische voorkeuren. Ze doen onderzoek naar een talig en/of cultuurgebonden onderwerp dat hen bijzonder interesseert.

3. Raamwerk met domeinen en subdomeinen

Hieronder vind je het raamwerk van Turks compact geordend naar domeinen en subdomeinen. Het vak wordt afgesloten met een schoolexamen.

Domeinindeling	Titel (sub)domein
Domein A	Communicatie
Subdomein A1	Rijke ervaringen met taal
Subdomein A2	Receptie
Subdomein A3	Productie en interactie
Domein B	Taal- en cultuurbewustzijn

4. Eindtermen

Domein A Communicatie

Subdomein A1 Rijke ervaringen met taal

Eindterm 1

De leerling doet ervaring op met een rijk aanbod aan talige bronnen in het Turks op een passend taalniveau. (E)

Het gaat hierbij om:

- lezen van en kijken en luisteren naar informatieve en amuserende bronnen in verschillende vormen over diverse thema's;
- verwoorden van de eigen lees-, luister- en kijkervaringen;
- verbanden leggen met het eigen leerproces.

Te denken valt aan:

- bespreken wat de leerling heeft geïnspireerd of overtuigd in reisinformatie, een reclamefilmpje, nieuwsbericht of gedicht;
- een verzameling maken van uitdrukkingen en spreektaal in het Turks gevonden in bronnen, en die vergelijken met uitdrukkingen en spreektaal in de eigen taal;
- uitleggen wat de leerling heeft geleerd over de achtergrond van Turkse tradities uit een video of een artikel;
- voorbeelden van songteksten en gedichten met een bijzondere boodschap verzamelen en die van persoonlijk commentaar voorzien.

Eindterm 2

De leerling gebruikt de Turkse taal op een creatieve en persoonlijke manier. (E)

Het gaat hierbij om:

- verwoorden van ideeën, gedachten, ervaringen en gevoelens;
- experimenteren met klanken, woorden en teksten, indien nodig met gebruik van digitale hulpmiddelen;
- verkennen van verschillende creatieve vormen;
- verwoorden van gemaakte keuzes en eigen voorkeuren met betrekking tot inhoud en vorm.

Te denken valt aan:

- een podcast of (humoristische) nasynchronisatie in het Turks maken van een (teken)filmfragment;
- bestaande of zelfgeschreven poëzie voordragen;
- een scène uit een serie naspelen in het Turks;
- een reisfolder of een (interactieve) stadwandeling of rondleiding ontwerpen;
- een reclamespot maken voor een bestaand of zelfverzonnen product.

Subdomein A2 Receptie

Eindterm 3

De leerling toont begrip van de inhoud van auditieve en audiovisuele bronnen in de Turkse taal. (B)

Het gaat hierbij om:

- korte, eenvoudige, langzaam en zorgvuldig uitgesproken multimediale bronnen;
- concrete en vertrouwde, alledaagse zaken;
- herkennen van taalconventies;
- overbrengen van de globale boodschap en voorspelbare informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- eenvoudige instructievideo's opvolgen, bijvoorbeeld voor het bereiden van een gerecht of het spelen van een spel;
- een dagtrip plannen op basis van het weerbericht, verkeers- en reisinformatie, en promotiefilmpjes van activiteiten en bezienswaardigheden;
- de belangrijkste informatie uit mededelingen vatten tijdens een excursie of een evenement;
- beleefdheidsconventies herkennen in een gesprek in het Turks;
- het onderwerp van een discussie uit een podcast benoemen.

Eindterm 4**De leerling toont begrip van de inhoud van schriftelijke bronnen in de Turkse taal. (B)**

Het gaat hierbij om:

- korte, eenvoudige teksten van verschillende soorten en met verschillende doelen;
- concrete en vertrouwde alledaagse zaken;
- herkennen van taalconventies;
- indien nodig, doelgericht inzetten van digitale hulpmiddelen om informatie te begrijpen;
- overbrengen van de globale boodschap en voorspelbare informatie uit de bronnen.

Te denken valt aan:

- een personage uit een verhaal kort beschrijven;
- eenvoudige instructies over het terugsturen van een besteld product begrijpen;
- een bezienswaardigheid of activiteit selecteren uit een toeristische folder voor een dagje uit met vrienden of familie;
- een geïllustreerd verslag van een landelijke of traditionele feestdag samenvatten;
- eenvoudige instructies op apparaten opvolgen, zoals van een geldautomaat, een automaat voor bus- en treinkaartjes of een betaalautomaat in een parkeergarage.

Subdomein A3 Productie en interactie

Eindterm 5

De leerling communiceert mondeling in het Turks, afgestemd op doel, publiek en context. (B)

Het gaat hierbij om:

- mondelinge online en offline productie en interactie over vertrouwde, alledaagse zaken;
- kort en in eenvoudige bewoordingen presenteren van concrete informatie over vertrouwde onderwerpen;
- uitwisselen van ervaringen, voorkeuren en meningen in sociale contacten;
- afstemmen van taalgebruik en non-verbale communicatie op socioculturele gebruiken;
- gebruiken van elementaire taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een gebeurtenis of activiteit uit het persoonlijke leven, zoals een familiefeest, een concert of een verhuizing, kort beschrijven;
- voorkeuren en afkeuren benoemen bij het vergelijken van kleding of mobiele telefoons in reclame;
- een presentatie voor uitwisselingsleerlingen houden over de eigen stad of streek en wat daar te doen is, of over de eigen bijbaan en wat de werkzaamheden zijn;
- in een online gesprek een gezamenlijke planning maken voor een activiteit;
- met vrienden afstemmen welke muziek de leerling wel en niet wil draaien op een feest.

Eindterm 6

De leerling communiceert schriftelijk in het Turks, afgestemd op doel, publiek, context en medium. (B)

Het gaat hierbij om:

- uitwisselen van informatie, ervaringen en gedachten in korte en eenvoudige schriftelijke online en offline interactie over vertrouwde zaken;
- indien nodig, doelgericht inzetten van digitale hulpmiddelen om een tekst te genereren en te evalueren;
- afstemmen van taalgebruik op socioculturele gebruiken;
- gebruiken van elementaire taalstructuren en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een persoon, een persoonlijke indruk, voorkeuren of meningen kort beschrijven met behulp van gangbare technologische toepassingen;
- aantekeningen maken voor een afwezige klasgenoot bij een eenvoudige presentatie;
- formele en persoonlijke berichten opstellen waarin de leerling dank uitspreekt, verontschuldigen aanbiedt of afspraken bevestigt rondom eenvoudige praktische zaken;
- met behulp van AI input genereren voor een korte tekst in het Turks over bijvoorbeeld een reiservaring, en daaruit passende uitdrukkingen en zinnen selecteren;
- op online berichten van anderen reageren door in eenvoudige bewoordingen gevoelens van verbazing, waardering, belangstelling of onverschilligheid uit te drukken.

Domein B Taal- en cultuurbewustzijn

Eindterm 7

De leerling toont inzicht in taal als systeem. (H)

Het gaat hierbij om:

- herkennen en vergelijken van kenmerken op klank-, woord- en zinsniveau in het Turks en in andere talen, in bronnen die passen bij het beheersingsniveau van de leerling;
- verkennen van overeenkomsten en verschillen tussen het Turkse taalsysteem en dat van andere talen;
- benoemen van de invloed van andere talen op Turkse woorden en uitdrukkingen.

Te denken valt aan:

- een poster ontwerpen met internationale woorden en leenwoorden in het Turks;
- het Turks vergelijken met andere talen zoals Engels, Duits of Spaans, en overeenkomsten en verschillen zoeken in bijvoorbeeld zinsbouw, uitspraak en schrift;
- een overzicht bijhouden van woorden in het Turks die overeenkomen met woorden in andere talen die de leerling kent;
- een overzicht maken van Turkse woorden in het Nederlands, en hun geschiedenis.

Eindterm 8

De leerling reflecteert op ervaringen met cultuurgebonden aspecten in contexten waarin Turks een voertaal is. (H)

Het gaat hierbij om:

- verkennen van cultureel bepaalde normen, overtuigingen en gewoonten in diverse online en offline bronnen en contactmomenten;
- verbanden leggen tussen de waargenomen cultuurgebonden aspecten en eigen perspectieven en standpunten;
- conclusies trekken over hoe je stereotypering en misverstanden in communicatie kunt voorkomen.

Te denken valt aan:

- kennismaken met tradities rondom nationale feestdagen, tijdens een digitale uitwisseling met leeftijdsgenoten;
- eigen voorkeuren en leefstijlen herkennen en benoemen die overeenkomen met, en verschillen van, die van Turkse leeftijdsgenoten;
- met iemand praten over hoe je een onbekende gelijkwaardig kunt benaderen en open kunt staan voor uiteenlopende perspectieven;
- clichés in beelden en teksten identificeren, bijvoorbeeld in reclames op straat.

Eindterm 9

De leerling onderzoekt taal- en/of cultuurgebonden onderwerpen gerelateerd aan gebieden waar Turks een voertaal is en reflecteert op de opbrengsten. (H)

Het gaat hierbij om:

- opstellen van een plan van aanpak aan de hand van een onderzoeksvraag;
- doelgericht zoeken, selecteren en interpreteren van gevarieerde fictie- en informatiebronnen, waar nodig met behulp van digitale middelen;
- beantwoorden van de onderzoeksvraag met de gevonden informatie;
- conclusies trekken over de betekenis van de opbrengsten van het onderzoek voor de communicatie;
- reflecteren op de betekenis van de opbrengsten van het onderzoek voor het eigen leerproces.

Te denken valt aan:

- een presentatie houden waarin de leerling spreekwoorden en gezegdes in het Turks en in andere talen met elkaar vergelijkt, bijvoorbeeld verbonden met het weer, het landschap, eten of muziek;
- een poster maken die een aantal bijzondere tradities in verschillende gebieden van Turkije illustreert, en hun achtergrond toelichten;
- een populaire Turkse traditie onderzoeken, zoals Nazar of de Turkse theecultuur;
- een verzameling maken van clichés over de Turkse cultuur in teksten en beelden, en die vergelijken met eigen ervaringen met het land en de mensen.

Bijlage – Begrippenlijst Turks compact

Hieronder lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving.

Begrip	Omschrijving
Bron	De oorsprong van data of informatie, inclusief de maker en de manier waarop die wordt aangeboden.
Communicatie	De (online) mondelinge, schriftelijke en multimodale uitwisseling van boodschappen die bewust en/of onbewust, verbaal en/of non-verbaal worden overgebracht, ontvangen en geïnterpreteerd. Wanneer deze uitwisseling is afgestemd op doel, publiek en context, is er doelgerichte communicatie.
Communicatief doel	Wat je beoogt te bereiken door middel van communicatie: informeren, amuseren, instrueren, overtuigen, beschouwen en activeren.
Communicatieve context	De tijdruimtelijke en sociaal-culturele omgeving waarin specifieke communicatie plaatsvindt. De context van de communicatie oefent een grote invloed uit op de vorm die je communicatie aanneemt.
Creativiteit	Het vermogen om originele ideeën en oplossingen te bedenken en te realiseren met behulp van taal, materialen en technieken.
Cultuur	Alles wat mensen denken, doen en maken en de betekenis die zij vanuit hun individuele en het collectieve geheugen daaraan geven. Cultuur is een dynamisch geheel aan gebruiken en uitdrukkingsvormen.
Cultuurbewustzijn	Inzicht hebben in de verschillende manieren waarop mensen met uiteenlopende achtergronden en herkomst leven, denken en handelen, en hun uitingen in perspectief plaatsen.
Cultuuruiting	Manier waarop een samenleving of groep haar waarden, normen, ideeën, tradities, omgangsvormen en creativiteit tot uitdrukking brengt. Bijvoorbeeld: kunst, muziek, literatuur, architectuur, rituelen en gebruiken.
Culturele context	Het geheel van sociale, historische en maatschappelijke factoren die invloed hebben op hoe

	mensen denken, communiceren en zich gedragen binnen een bepaalde samenleving of groep.
Culturele diversiteit	De aanwezigheid van verschillende talen, tradities, normen, waarden, religies, oriëntaties, etniciteiten en andere aspecten van cultuur in een samenleving.
Culturele identiteit	Onderdeel van iemands identiteit of die van een groep op basis van gemeenschappelijke waarden en normen.
Fictie	Alle tekstvormen waarin met behulp van verteltechnieken een werkelijkheid verbeeld wordt middels audiovisuele en/of talige media. Bijvoorbeeld vormen van literatuur, films, tv-series en verhalende games.
Genre	Een verzameling teksten van een vergelijkbare soort en met hetzelfde doel, die wordt gekenmerkt door (een) overeenkomstig(e) structuur, stijl, taalgebruik en lay-out. Genres helpen bij het ordenen en herkennen van verschillende tekstsoorten. Er zijn literaire en zakelijke genres. Literaire genres kennen een onderscheid in proza, poëzie en toneel en alle vormen daartussen. Het gaat om tekstsoorten zoals kinderrijmpjes, liedjes, gedichten, korte verhalen, romans, <i>graphic novel</i>, fabels, verhalende podcast of <i>spoken word</i>. Zakelijke genres kennen globaal een nader onderscheid in feitelijke en waarderende tekstsoorten. Voorbeelden van feitelijke tekstsoorten zijn een nieuwsbericht, beschrijving, instructie, recept, schoolboektekst, verklaring, infographic, oproep, verzoek. Voorbeelden van waarderende tekstsoorten zijn een beschouwing, betoog, respons, column, recensie, reclame, ingezonden brief.
Interactie	Uitwisseling van kennis, ideeën, gevoelens en informatie tussen twee of meer personen, waarbij er sprake is van een voortdurende afwisseling tussen luister- en spreek- en gespreksactiviteiten, en/of lees- en schrijfactiviteiten.
Lingua franca	Een taal die als gemeenschappelijk communicatiemiddel wordt gebruikt tussen mensen met verschillende thuistalen.

Literair middel	Talig middel dat zich onderscheidt van een zakelijke manier van uitdrukken en bijdraagt aan de esthetische waarde van een tekst. Literaire middelen kleuren een tekst en richten de aandacht van de lezer of luisteraar. Bijvoorbeeld: stijl, register, stijlfiguren, beeldspraak en vormgevingsaspecten.
Literatuur	Wat onder literatuur wordt verstaan loopt uiteen en is veranderlijk. Het gaat om teksten die een werkelijkheid verbeelden met taal als voornaamste medium en met inzet van literaire middelen. Literatuur omvat een breed scala aan genres, zowel fictieve als non-fictieve teksten, van uiteenlopende complexiteit. Er worden vanouds drie vormen onderscheiden: verhalende, lyrische en dramatische teksten. De betekenis van literaire teksten komt tot stand in een wisselwerking tussen de tekst, de context en de lezer.
Mediation	Alle verbale en non-verbale activiteiten gericht op bevorderen en het vergemakkelijken van begrip en communicatie, door onder andere uitleggen, aanpassen van taal of van spreektempo, samenvatten, vertalen, hertalen en parafraseren.
Meertalig repertoire	De talen, taalvariëteiten of woorden en uitdrukkingen uit de talen/taalvariëteiten die een persoon passief of actief beheerst, die flexibel gebruikt kunnen worden in de communicatie of bij het leren van een nieuwe taal.
Meertaligheid	Het naast elkaar bestaan van meerdere talen en taalvariëteiten binnen een samenleving, context of bij een individu.
Multimediaal	Het gebruiken van verschillende media. Bijvoorbeeld kranten, tijdschriften, boeken, posters, fotografie, televisie, films, video's, games internet en sociale media.
Multimodaal	Het combineren van meer dan één communicatiekanaal in een product. Bijvoorbeeld: geschreven teksten, gesproken teksten, gebaren, gezichtsuitdrukkingen, muziek en allerlei soorten beeldmateriaal zoals video's, animaties, illustraties en grafieken.
Non-fictie	Alle tekstvormen die op de werkelijkheid berustende feiten aanbieden, analyseren of interpreteren.

	Bijvoorbeeld: handleidingen, woordenboeken, documentaires, essays, schoolboekteksten of (auto)biografieën.
Omgangsvorm	Afgesproken en sociaal geaccepteerde manier waarop mensen met elkaar omgaan in sociale interactie, zoals manieren van groeten, beleefdheidsregels, communicatie en gedragingen.
Perspectief	Zienswijze van de auteur, spreker of gesprekspartner, verschillende invalshoeken in de tekst, vertelperspectief.
Pluricultureel	Het naast elkaar bestaan van culturen die elkaar beïnvloeden in een situatie, context of samenleving.
Productieve taalvaardigheid	De vaardigheden spreken en schrijven.
Receptieve taalvaardigheid	De vaardigheden kijken, luisteren en lezen.
Register	Taalgebruik dat aan een bepaalde situatie is gebonden, zowel wat betreft woordkeuze als zinsbouw. Er zijn verscheidene registers, variërend van zeer informeel tot zeer formeel. De vijf belangrijkste registers zijn vulgair, informeel, neutraal, formeel, archaïsch.
Retorisch middel	Talig middel dat bijdraagt aan overtuigingskracht in spreken en schrijven. Bijvoorbeeld: stijlmiddelen, beeldspraak, ironie, verteltechnieken of woordkeuze.
Taalbewustzijn	Expliciete kennis over taal, alertheid op de werking van taal en inzicht in hoe talen geleerd en gebruikt worden.
Taalconventie	Wat in een bepaalde context door de taalgemeenschap gebruikelijk en passend wordt gevonden in het taalgebruik.
Taalleerproces	De cognitieve, sociale en affectieve activiteiten die iemand inzet om een eerste, tweede of vreemde taal te leren.
Taalvariatie	Het bestaan van verschillen binnen een taal of binnen het taalgebruik van een individu.
Taalvariëteit	Een variant op een erkende taal die door een groep mensen gesproken of geschreven wordt. Bijvoorbeeld: dialecten, straattaal en jongerentaal. Elke taalvariëteit heeft een aantal opvallende eigen kenmerken, zoals eigen uitspraak, eigen woorden en grammaticaregels.

Tekst	Elke vorm van mondelinge, schriftelijke, digitale en multimodale communicatie, waarmee ideeën, ervaringen, gedachten, gevoelens, meningen en informatie door middel van taal worden weergegeven.
Verteltechniek	Techniek om een verhaal op te bouwen en te kleuren. Hiermee worden gebeurtenissen weergegeven en de aandacht en blik van de lezer of luisteraar gericht. Bijvoorbeeld: perspectief, verteltempo en verhaallijnen.

Als landelijk expertisecentrum richt SLO zich op de ontwikkeling van het curriculum in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs in Nederland. We werken met het onderwijsveld aan de doelen, kaders en instrumenten waarmee scholen hun opdracht vanuit een eigen visie kunnen vervullen.

We brengen praktijk, beleid, maatschappelijke ontwikkelingen en onderzoek samen en stellen onze expertise beschikbaar aan onderwijs en overheid, bijvoorbeeld in de vorm van leerplannen, tools, voorbeeldlesmaterialen, conferenties en rapporten.

Bezoekadres
Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres
Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40
E info@slo.nl
W www.slo.nl

 [company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)
 [SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)